

ผลของโปรแกรมการสร้างแรงจูงใจต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวัง
ในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นชายตอนต้น

ประสิทธิ์ ไกยราช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

สิงหาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

การวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2552

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรนภา หอมสินธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบปากเปล่าทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงแก้ไขและวิจารณ์ผลงานทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำ แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

ขอขอบพระคุณ ท่านผู้อำนวยการ โรงพยาบาลนางรอง นายแพทย์วัชรพงษ์ ขอบสุข และ แพทย์หญิงจิรพรรณ จันทวงศ์ หัวหน้ากลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน ที่ให้โอกาสในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี การศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จไม่ได้เลย หากไม่ได้รับความรัก ความเข้าใจ การสนับสนุนและ กำลังใจอันดีจากครอบครัวอันเป็นที่รักของผู้วิจัย และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณา บ่มเพาะการเป็นนักศึกษาและนักวิจัยที่ดีในสาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน รวมทั้งท่านอื่นๆที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยให้กำลังใจและให้การช่วยเหลือซึ่งมีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี

ประสิทธิ์ ไกยราช

50910927: สาขาวิชา: การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน; พย.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน)

คำสำคัญ : การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์/ การรับรู้ความสามารถของตนเอง/ ความคาดหวังใน
ผลลัพธ์/ ความตั้งใจ/ โปรแกรมสร้างแรงจูงใจ

ประสิทธิ์ ไกยราช: ผลของโปรแกรมการสร้างแรงจูงใจต่อการรับรู้ความสามารถของ
ตนเองและความคาดหวังในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นชายตอนต้น.

(EFFECTS OF MOTIVATION INTERVENTION ON DRINKING REFUSAL SELF-
EFFICACY AND OUTCOME EXPECTANCY AMONG EARLY MALE ADOLESCENTS)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, Ph.D., พรนภา หอมสินธุ์, Ph.D. 127

หน้า. ปี พ.ศ. 2553.

การวิจัยทดลองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างแรงจูงใจต่อการ
รับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความคาดหวังในผลของการ
หลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ
วัยรุ่นชายตอนต้น โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบ
มีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลยหรือเคย
ทดลองดื่มไม่เกิน 1 แก้วเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 100 ราย กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมจำนวน 5 ครั้ง
แต่ละครั้งห่างกัน 1 สัปดาห์ เก็บข้อมูลก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผลอีก 4 สัปดาห์ วิเคราะห์
ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Repeated Measures ANOVA และ Post
Hoc Analysis (LSD) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่ม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความตั้งใจต่อการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แตกต่างกับจากกลุ่ม
เปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ส่วนความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการดื่ม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบพบว่าไม่มีความแตกต่าง
กันทางสถิติระหว่างกลุ่ม แต่ในกลุ่มทดลองภายหลังการทดลองและในระยะติดตามผล พบว่าทั้งการรับรู้
ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความคาดหวังในผลของการ
หลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มี
คะแนนเฉลี่ยดีขึ้นกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

โปรแกรมการสร้างแรงจูงใจเพื่อป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กวัยรุ่นตอนต้นควร
เพิ่มกิจกรรมที่เน้นการสร้างทักษะเชิงบวกและสร้างบรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน ที่สำคัญควรเป็นโปรแกรม
ที่มีทำอย่างต่อเนื่อง

50910927: MAJOR: COMMUNITY NURSE PRACTITIONER; M.N.S.
(COMMUNITY NURSE PRACTITIONER)

KEYWORDS: ALCOHOL DRINKING/ SELF-EFFICACY/ OUTCOME EXPECTANCY/
INTENTION/ MOTIVATION PROGRAMME.

PRASIT KAIYARACH: EFFECTS OF MOTIVATION INTERVENTION ON
DRINKING REFUSAL SELF-EFFICACY AND OUTCOME EXPECTANCY AMONG
EARLY MALE ADOLESCENTS. ADVISORY COMMITTEE: RUNGRAT SRISURIYAWET,
Ph.D. PORNNAPA HOMSIN, Ph.D. 127 P. 2010.

The purpose of this quasi-experimental study was to examine effects of motivation intervention on drinking refusal self-efficacy, outcome expectancy, and intention among early male adolescents. The program was developed based on concept of self-efficacy and participatory learning. The samples were male students of Mattayomssuksa1, who had not drunk or tried only 1 glass of alcohol drinking. Schools and students were randomly assigned into experimental and comparison groups. There were 50 students in the experimental group and 50 students in the comparison group. The intervention procedures were conducted once a week for 5 weeks, and followed up for 4 weeks. Data were collected by self-administered questionnaires. Statistical analysis was performed by using percentage, mean, standard deviation, repeated measures ANOVA and post hoc analysis (LSD)

The findings showed that the experimental group had significantly higher drinking refusal self-efficacy and intention than the control group. Drinking refusal outcome expectancy did not significantly differ between two groups. In the experimental group, drinking refusal self-efficacy, outcome expectancy and intention significantly increased at the end of the program and during the followed up period, comparing prior experiment

The motivation intervention for preventing alcohol drinking in early adolescent should be focused on positive skill-building and peer norm changing. Above all, booster programs were recommended

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น.....	9
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น.....	19
ทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรมสุขภาพ.....	27
กลวิธีในการป้องกันและลดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียน.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	44
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	60
4 ผลการวิจัย.....	62
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	62
ส่วนที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความตั้งใจต่อการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ.....	70
ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความตั้งใจต่อการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล ภายในกลุ่มทดลอง.....	74
5 สรุปและอภิปรายผล.....	81
ผลการวิจัย.....	81
อภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	90
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	91
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	103
ภาคผนวก ก.....	103
ภาคผนวก ข.....	105
ภาคผนวก ค.....	129
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองมาเป็นแนวทางพัฒนาโปรแกรม.....	50
2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	64
3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์..	67
4	เปรียบเทียบปัจจัยที่ศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการทดลอง....	69
5	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยใช้สถิติ Repeated Measures ANOVA.....	71
6	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยใช้สถิติ Repeated Measures ANOVA.....	72
7	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยใช้สถิติ Repeated Measures ANOVA.....	73
8	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง.....	75
9	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง.....	77
10	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจต่อการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผลในกลุ่มทดลอง.....	79

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคาดหวังในผลลัพธ์.....	28
2 ความแตกต่างระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและการคาดหวังในผลลัพธ์ ต่อการกระทำพฤติกรรม.....	29
3 จุดประสงค์ของการเรียนรู้.....	36
4 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	44
5 ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	47
6 กราฟแสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการ หลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระยะก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ.....	76
7 กราฟแสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังในผลของการหลีกเลี่ยงการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระยะก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ.....	78
8 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระยะก่อนทดลอง หลังทดลองและติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ... 80	